

De wereld van Konstantin Paustovski

Bulletin #32

uitgave: Vereniging Konstantin Paustovski

Beste leden,

De redactie heeft een nieuwe *De wereld van Konstantin Paustovski* samengesteld met de volgende onderwerpen:

- Een woordje van onze voorzitter.
- Op 16 maart is het 24 jaar geleden dat Lydia Delektorskaja overleed. De vertaling door Greet Vanhassel van de film *Lydia D.* lag al een tijdje te wachten op een geschikt moment.
Zij schonk Matisse aan Rusland en Paustovski aan Frankrijk.
- Op 13 januari j.l. kreeg onze Vereniging een mail van Aleksey Korolev van het Staatstheater voor Drama van de oblast Riazan, met de vraag om samenwerking.
- Jean Alen las *De klank van de heilstaat* van Michel Krielaars en ontdekte enkele verwijzingen naar Paustovski.
- De bekende rubriek *Ingezonden* biedt weer veel te lezen boeken en nuttige informatie.

Noteer alvast zondag 10 april 2022 in je agenda: de datum voor onze ledenbijeenkomst in Rotterdam. Info en uitnodiging volgen.

Het Redactiecomité.

Inhoud # 32

- *Woordje van de voorzitter* [2]
- *Lydia D.* [3]
- *Riazan komt naar ons* [14]
- *Krielaars over Paustovski in De klank van de heilstaat* [16]
- *Ingezonden* [17]
- *Colofon* [19]

WOORDJE VAN DE VOORZITTER

Beste Paustovski-leden,

Het nieuwe jaar is al twee maanden aan de gang. Als bestuur hebben we er zin in om onze activiteiten weer op te pakken. Hopelijk zijn jullie gezond. Voor jullie ligt de eerste nieuwsbrief van het verenigingsjaar 2022 met weer allerlei boeiende leesstof.

Helaas hebben we op onze bestuursvergadering van 9 februari j.l. moeten beslissen om de voorjaarsreis uit te stellen. De voorbereidingen van deze niet-alledaagse groepsreis vergen veel tijd en een intense inspanning van ons reiscomité. Het is zeer moeilijk om op korte tijd ingrijpende wijzigingen aan te brengen. De onrustige situatie in Rusland, onzekerheden rond Covid, tests, vaccinaties of quarantaine, verzekeringen en grensproblemen met Abchazië geven aan dat het nu niet wijs is met een grote groep deze reis te ondernemen. Enkele leden gaven hun aarzelingen ook al aan zodat mogelijk de groep te klein wordt. We hebben noodgedwongen de Krim/Abchazië-reis naar de tweede helft van september verplaatst.

Voor diegenen die interesse toonden in de reis wordt er als alternatief in het voorjaar een korte reis naar Parijs georganiseerd in het licht van onze uitgave *Paustovski Passant in Parijs*.

Waar we zeker naar uitzien is de ledenbijeenkomst op zondag 10 april a.s. in *De Machinist* te Rotterdam. Dit belooft een mooi programma te worden met Michel Krielaars over zijn nieuwste boek *De Klank van de Heilstaat*. Ik zie er naar uit. De uitnodiging volgt spoedig.

Verder zijn we in het bestuur ook bezig met het 5de lustrum van onze vereniging in 2023.

We hebben al allerlei ideeën en gaan een lustrumcommissie in het leven roepen. Mochten jullie ook eclatante suggesties en/of ideeën hebben om deze mijlpaal te beleven geef dat graag aan ons door. Het zou goed zijn om ook enkele [oud-] leden in de commissie te hebben. Dus als je met ons mee wil denken laat dat ons zo spoedig mogelijk weten via het secretariaat. secretariaat@paustovski.org

Ik wil afsluiten met het uitspreken van de hoop dat de verantwoordelijke wereldleiders in staat zullen zijn om te komen tot een de-escalatie van de onrust rond de Oekraïne en Rusland. In december laatst gaf Ria een mooi interview over haar liefde voor de Russische muziek van Sjostakovitsj en over onze vereniging aan radio Klara in Brussel waarbij zij memoreerde dat wij - de Vereniging Konstantin Paustovski - altijd reizen in het teken van Vriendschap en Vrede. Een prachtig motto voor iedereen.

Henk Mulder
Uw voorzitter

LYDIA D.

<https://www.youtube.com/watch?v=Koyx4pnlEac>

00:04

Dag meneer. Ik kom voor de advertentie die ik aan de bushalte heb gelezen. Ik heet Lydia Delektorskaja.

Ik was ooit met haar op een receptie op de Ambassade van de Sovjet-Unie. De ambassadeur kwam op ons toegelopen in het gezelschap van een paar buitenlanders. Hij zei: – Deze dame hier heeft miljoenen geschonken aan ons. Lydia Nikolajevna liep vuurrood aan en antwoordde: – Niet aan u, aan Rusland.

Slechts één keer in mijn leven ben ik een mens tegengekomen die in zichzelf twee tegengestelde gevoelens droeg: een levensgroot geluk en een diepe pijn. Zoals een mens die ooit, misschien wel in zijn kindertijd, onverdiend is gekwetst. Maar bij haar was dat niet in haar kindertijd gebeurd.

01:04

Een film van Olesja Fokina Lydia D.

Lydia Nikolajevna Delektorskaja werd geboren in 1910 in Tomsk, in het gezin van een arts. Op haar dertiende was ze wees: tijdens de jaren van de burgeroorlog werden haar beide ouders weggerukt door epidemies. Een tante nam Lydia mee naar Harbin.

01:15

01:35

Ze maakte daar haar middelbare school af en vertrok toen mee met de familie naar Frankrijk.

Voor een emigrante was het ontzettend moeilijk om werk te vinden. Ze verdiende hier en daar wat, deed mee aan uitputtende dansmarathons. In 1932 was ze in Nice. Daar zag ze bij een bushalte een briefje hangen. Ze las dat de een of andere kunstenaar een hulpje zocht. Zo kwam Lydia terecht in het bekende *Hôtel Regina* bij Matisse. Ze wist niet eens dat hij een beroemde schilder was.

Hij was 63, Lydia 22.

Toen Matisse aan een nieuwe variant werkte van zijn beroemde *De dans* had hij hulp nodig in zijn atelier. Toen *De dans* klaar was, stond Lydia weer op straat.

02:37

Maar het lot besliste anders. Matisses echtgenote Amélie werd ziek en er moest een oppas komen. Lydia kwam weer in dienst. Vanaf dat moment zou zij aan de zijde van de schilder blijven, tot aan diens dood, 22 jaar lang.

02:57

Eerst merkte Matisse haar bijna niet op.

Op een dag tijdens een pauze commandeerde hij plots met zachte stem: – Niet bewegen.

Hij maakte een schets van mij, in een houding die ik heel vaak aannam.

Dat was het eerste portret van Lydia. Delektorskaja zou het voornaamste model worden van de schilder.

Voor ze Matisse leerde kennen had Lydia een vrij wazige voorstelling van kunst. De poseerséances voor Matisse deden haar aan hypnose denken of aan meditatie. De kunstenaar tekende en legde daarbij haar innerlijke toestand bloot, haar geestelijke kracht, wat voor hen beiden een ontdekking was.

03:40

Matisse zei verschillende keren dat zij niet zijn type van model was.

Een blondine met een bleke huid, nee, vergelijkt u maar, het profiel tegenover het vooraanzicht, ze is niet zijn type.

04:07

Jaarlijks werd het naburige Cannes bezocht door honderden schoonheden. Lydia stelde Matisse voor om daar iemand te zoeken om te poseren, maar Matisse weigerde. – *Het zijn voor het grootste deel volkomen idioten. Na een séance met een mooi maar dom model ben ik totaal op. Het kost mij teveel energie om bij hen iets in beweging te krijgen.*

In tegenstelling tot de andere modellen was Lydia permanent aanwezig.

De jaren liepen. De wrok van Amélie, die 40 jaar gehuwd was met Matisse, veranderde in open vijandigheid.

Amélie was de moeder van Matisses drie kinderen. Een voorbijgaande kleine intrige had ze makkelijk weg kunnen zetten, maar dit was iets anders. Delektorskaja werd de rechterhand van de meester, een onvervangbare vriend die steeds aan zijn zijde stond.

De strijd van Matisse om Delektorskaja was een marteling voor alle betrokkenen. Zonder Lydia verloor de schilder zijn scheppende vermogen.

05:29

Uit een brief aan zijn zoon Pierre:

Je moeder maakt vreselijk ruzie, in Londen zegt iedereen dat ik er vandoor ben met mijn secretaresse. Op mijn leeftijd en gezien de poëtische aard van mijn werk is madame Lydia voor mij absoluut onmisbaar.

In maart 1939 verlaat Amélie Matisse en vertrekt naar haar dochter in Parijs. Beste Henri, ik ga weg om jou bekende redenen. Zo kan je verder werken in stilte en vrede.

De moeder van Matisses drie kinderen zou pas na vijftien jaar terugkeren naar het huis, op de ochtend na het overlijden van de schilder.

06:10

In september 1939 begon de Tweede Wereldoorlog. Negen maanden later trok het Duitse leger Frankrijk binnen.

Uit een brief van Matisse aan zijn zoon Pierre:

Ik heb een paspoort met een visum voor Brazilië maar ik heb mijn ticket teruggegeven – zonder mijn secretaris en oppas kan ik niet gaan, het leven zonder madame Lydia is voor mij ondenkbaar.

In januari 1941 onderging Matisse een zware buikoperatie. Hij overleefde het maar net.

06:51

Matisse hield van het leven, maar hij was niet blijmoedig. Hij leed aan een vreselijke slapeloosheid. Het maakte hem bijna gek. Ooit deed hij drie weken lang geen oog dicht.

07:10

Fondation Maeght

Museum voor moderne kunst • Saint-Paul, Frankrijk

Adrien Maeght

directeur van het museum

In de oorlog woonden wij in Vence, op honderd meter van Matisse. We maakten spoedig kennis met Matisse en Lydia, we werden vrienden. Wij hadden een “ondergrondse” koe die we verstopten voor de Duitsers. Elke dag brachten we madame Lydia twee liter melk. Lydia leek mij de mooiste vrouw ter wereld. Ik was dolgelukkig dat ik haar elke ochtend die twee liter melk mocht brengen. Ik was dertien en smoorverliefd op haar. Matisse was geopereerd aan kanker. Zonder Lydia zou hij het niet hebben gehaald. Lydia noemde mij toen Dédé en dat is ze heel haar leven blijven doen.

Ik beeld Lydia uit – en met verbazing begin ik plots mezelf te zien.

Villa Rêve • Vence

Heel de oorlog leefde ik onder de vleugels van Matisse, onder vogelgezang. Matisse verafgoedde ze. Ging hij op reis, dan nam hij zijn lievelingen mee.

08:45

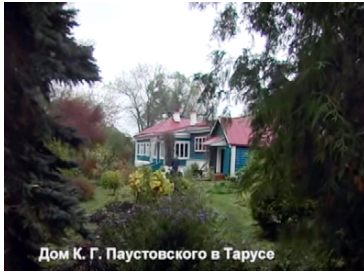
Ik droom van een evenwichtige kunst. Zodat het aanvoelt als een goede fauteuil waar je lekker in zit.

Matisse kreeg om die woorden veel kritiek over zich heen.

Matisse ging verder met zijn lofzang op het leven. De Tweede Wereldoorlog was in volle gang.

07:22

09:32 Na het vertrek van madame Matisse werd Lydia's positie in huize Matisse dubbelzinnig.

Interesseert het u of ik de vrouw van Matisse was? Ja en neen. In de materiële, fysieke zin neen, maar in geestelijke zin zelfs meer dan ja. Twintig jaar lang was ik het licht van zijn ogen. Hij was de enige zin van mijn leven.

09:55 **Het huis van Konstantin Paustovski in Taroesa**

10:08 **Vladimir Zjeleznikov** [echtgenoot van Galina Arboezova]

Lydia Nikolajevna was een wonderlijk iemand, dat kan je makkelijk aantonen, maar terzelfdertijd was ze een volkomen geheim. Ze begon iets te vertellen, zei een paar woorden, en plots stopte ze met praten. Ze vertrouwde ons, ze mocht ons graag.

Galina Arboezova

Stiefdochter en literair erfgenaam van Konstantin Paustovski

Dat was omdat ze nooit wilde dat de mensen volledig zouden begrijpen wat haar rol was in het leven van Matisse. Hier en daar tussen de regels lees je zo'n intimiteit tussen twee mensen. Zij was de hele tijd aan zijn zijde toen hij kanker had, al zijn slapeloze nachten waakte zij bij hem, hij kon haar zelfs niet voor een paar dagen naar Parijs zien vertrekken – dat was een drama voor hem, maar hij liet haar toch gaan omdat hij meende dat zij de enige was die het juiste papier zou kunnen vinden dat hij wilde hebben, dat enkel zij de zaken zou kunnen regelen zoals hij het zelf wilde.

Matisse vertrouwde haar. Toen hij al bedlegerig was en niet meer kon opstaan om te schilderen ging hij découpages maken. Liggend sneed hij met een schaar figuren uit en zei aan Lydia wat de afmetingen van het doek moesten zijn en hoe het moest worden geschilderd. Lydia Nikolajevna schilderde het. Hij vond een soort lijm uit waar al die découpages mee werden opgekleefd. Lydia Nikolajevna was de enige die dat kon doen.

11:38

In het begin mocht ik haar niet. Alsof ik begreep dat ik deze mens nooit intiem zou kennen. Ze leek mij een gereserveerde vrouw die heel veel rondom haar niet aanvaardde of zelfs afwees. Als ik haar brieven herlees, zie ik zoveel redelijk grove opmerkingen over mijn leven. Maar nu begrijp ik dat ze mij met die opmerkingen in feite ondersteunde in ingewikkelde en zelfs treurige gebeurtenissen uit het leven. Toen mijn broer stierf, de jongste zoon van Paustovski, werd mijn moeder zwaar ziek. Ik was volledig aan haar gekluisterd, aan haar ziekte, aan haar verdriet, en ik had natuurlijk ook mijn eigen verdriet. Ik beschreef dat alles als een veel te zware last in een brief aan Lydia Nikolajevna. Zij antwoordde een paar keer vrij cru dat ik die tijd beter zou besteden aan mijn huis, aan koken, mijn man zou helpen, een simpel en natuurlijk leven zou leiden.

13:38

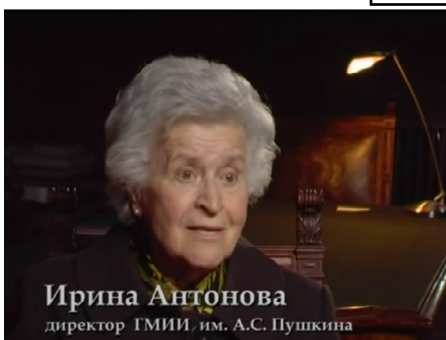
Ik denk niet dat zij van mening was dat ze werd misbruikt. Picasso kwam er over de vloer, Chagall ook, dat was de wereld waar Matisse haar in onderdompelde. Ze zou daar nooit deel van hebben uitgemaakt als die ontmoeting er niet was geweest. Een soort assepoes die haar prins heeft gevonden.

Ze kwam huize Matisse per slot van rekening binnen als kindermisje, of om voor zijn vrouw te zorgen. En plots was daar die geestelijke intimiteit met de Meester – geestelijk, dat kan je zo zien.

13:57

Irina Antonova

directeur van het Poesjkinmuseum, Moskou

Ze was grenzeloos toegewijd aan Matisse en zijn kunst. Ongezien is dat. Daar was geen eigenbelang mee gemoeid, terwijl je zo kan raden dat Matisse haar niet altijd rechtvaardig behandelde; hij kon ook ontzettend streng zijn.

Ze stonden elkaar zeer na, dat kan je zien, maar toch was er in hun relatie ook een verbazende strengheid. Zij kocht b.v. een aantal van zijn werken aan. Sommige werken deed hij haar cadeau, sommige kocht ze van hem. Over sommige zaken kon ze zelf beschikken. Het was een relatie enerzijds van patron en werknemer, in de letterlijke zin, zij voerde zijn opdrachten uit en had een aantal verplichtingen, ze was een bediende in zijn huis. Maar zonder twijfel had hun relatie ook een andere kant.

16:30

Ze had de handen van een ambachtsman. Zo leefde ze samen met Matisse. Op de foto staat ze op een ladder in de kapel van Saint-Paul-de Vence, een van de goddelijke creaties van Matisse, van het beste dat hij ooit heeft gemaakt, maar om dat te zien moet je erheen gaan. Hij zegt haar iets.

In haar was een machtige, indrukwekkende Siberische schoonheid. Zo'n corpus, lichaam, voor Matisse was het een geluk dat hij zoveel jaren zo'n model had. Natuurlijk was dat liefde, de grote vereniging van twee mensen, een gewone vrouw en grote Franse schilder.

16:37 *Dat koffiepotje, dat heeft Lydia haar hele leven begeleid. Natuurlijk had ze Matisse lief, en hij had haar lief. Er waren veel grappige histories.*

16:56 Galina Lavrovskaja

nicht van Lydia Delektorskaja

Zij wende hem eraan om naar de kerk te gaan. Ze zei: we hebben zestien gelukkige jaren samen geleefd. Toen wij samenleefden glimlachte hij vaak.

Uit de brieven van Matisse aan Lydia:

Madame Lydia, wie zou niet van u houden? Enkel wie niet het geluk heeft u te kennen, zo blond en zo bescheiden. Henri Matisse

Ze had een hele correcte relatie met de familie van Matisse, vooral met madame Matisse. Ze wist immers: ik maak nergens aanspraak op.

Kleren lieten haar vrij onverschillig, ze kleede zich heel simpel. Op een keer zei Matisse: trek dat ene jasje eens aan, dat staat je zo goed. Ook stond hij erop dat ze elke dag haar haar waste omdat hij helemaal weg was van haar blonde haar.

18:20 *Matisse drong er altijd op aan Lydia te betalen voor het poseren. Behalve rechtvaardigheid had hij misschien nog een andere reden: hij probeerde afstand te bewaren en zijn zelfbeheersing niet te verliezen. Bovendien kende hij ook heel goed de bourgeoismentaliteit van zijn familie. Madame Lydia, als ik u zou vermelden in mijn testament, dan zouden ze u verscheuren. Jaarlijks schonk Matisse Lydia twee tekeningen: een met nieuwjaar en een voor haar verjaardag. Zijn werk haalde zeer hoge prijzen.*

18:52 *1945, de oorlog was gedaan. Ik wou zo graag een enorme bloemenruiker naar Rusland sturen. Plots kwam ik op het idee om een aantal van Matisses beste tekeningen aan te kopen en die cadeau te doen aan de Moskouse musea. Ik koos zeven tekeningen. Matisse stond helemaal achter mijn keuze en deed er nog een achtste tekening bij als cadeau.*

19:16 Staatsmuseum voor Schone Kunsten • Poesjkinmuseum afdeling Grafische en Tekenkunst

Dit zijn tekeningen van zeer hoge kwaliteit. In haar brief aan de directeur van het museum legde Delektorskaja uit dat ze wenste dat er geen ruchtbaarheid zou worden gegeven aan haar naam. Alsof het een anonieme schenking was. We zien zo heel duidelijk hoe Lydia Nikolajevna haar eigen rol zag tegenover de kunstschaten van Matisse die in haar bezit waren gekomen.

Ik had voornamelijk contact met haar in Parijs, bij haar thuis in de Rue Montparnasse, waar ik bijna elke dag kwam. We werkten aan de catalogus van de tekeningen van Matisse. Het contact met haar was erg vlot maar je voelde heel goed aan hoe veeleisend ze was tegenover zichzelf en tegenover haar omgeving. Ze kon streng zijn, ze had een grote zelfdiscipline. Ik denk dat Matisse haar dat alles heeft geleerd tijdens die lange jaren dat ze in nauw contact leefden. Matisse was meer dan veeleisend tegenover zichzelf en streefde zijn hele leven lang naar perfectie, in zijn kunst maar ook in de kleinste details in het leven.

19:30

Delektorskaja behoorde tot een zeer zeldzaam soort schenkers. In het totaal kreeg het museum 96 vellen – alleen tekeningen, dan hebben we het nog niet over gravures en boeken van zijn hand. Ze stelde zichzelf heel bewust en principieel in de schaduw.

Ze begreep dat haar eigen persoonlijkheid oneindig veel kleiner was dan hetgeen waar Matisse in zijn kunst naar streefde, dat was iets veel groters dan het ego van een persoon kan zijn.

21:25

Zopas heb ik twee tekeningen van Matisse naar het Poesjkinmuseum gestuurd. Die tekeningen liggen mij zeer na aan het hart. Het zijn de eerste die ik van mijn eigen geld kocht van Matisse. Ze zijn met ons meegereisd toen de Duitsers Frankrijk hadden bezet. Toen we Parijs verlieten haalde ik ze uit hun lijsten en nam ze mee op de bodem van mijn koffertje.

22:16

Een dame vroeg ooit aan Matisse: Wat zal er met Lydia gebeuren als u overlijdt? Moet ze dan ergens als huishoudster aan de slag?

Als antwoord schonk Matisse Lydia voor haar daaropvolgende verjaardag zijn Stilleven met schelpen op zwarte achtergrond, en daarna haar portret.

Als u die schilderijen verkoopt, dan zal u een waardige oude dag beleven, want deze doeken worden als meesterwerken beschouwd. Lydia voerde de wil van de patron niet uit en schonk de doeken aan het Poesjkinmuseum.

22:33

Paule Caen-Mortan

Model van Matisse 1949 – 1952

Toen ik Matisse voor het eerst zag was hij gehuld in een kleurige pyjama en een appelgroen vest. Lydia kleedde zich meestal zeer eenvoudig, een contrast met Matisse. Haar smaak had een Russisch tintje.

Lydia bestierde het huis. Ze hield alles, maar dan ook alles in het oog. Ze bepaalde het menu, zette elke dag verse bloemen, ontving journalisten...

Ze spraken elkaar aan met "U". Hun omgang was vrij ceremonieel.

Ze hadden allebei karakter en soms maakten ze ruzie. Zo zouden ze op een keer ergens heen gaan en Matisse had al een taxi besteld. Plots werd het koud. Lydia zei: wij gaan nergens heen. Matisse was ontevreden, ze discussieerden, Lydia ging naar haar kamer en gooide de deur toe. En hij stuurde de auto weg.

Wat is dat toch allemaal lang geleden...

23:52

Tegenover Matisses verblijfplaats in Vence woonde een Congregatie van Dominicaner nonnen. Begin 1948 kwamen ze bij hem met het verzoek om te helpen met een maquette voor hun nieuwe kapel. Matisse begon met veel enthousiasme aan die opdracht. De communisten waren verontwaardigd.

– Of ik in god geloof? Ja, als ik werk. Die kapel is de kroon op heel mijn leven. Ik doe wat ik wil. Jullie kunnen mij niet begrijpen.

Lydia werkte onophoudelijk, ze hielp Matisse met alles - van de productie van de tegels tot de montage van de glasramen. Voor de inwijding van de kapel wilde Matisse een gedenksteen laten plaatsen met een opschrift van dank aan Lydia en zuster Jacques-Marie, maar zij weigerden.

24:09

24:58

Op zekere dag nodigde Matisse mij uit om met hem naar de opera te gaan. Ik rende naar de winkel om een nieuwe japon. Naar de opera, met Matisse, wat een gebeurtenis! In de winkel raadden ze me aan een corset te kopen om mijn taille te accentueren. Ik schitterde, de patron was gelukkig... maar dat corset knelde verschrikkelijk, ik kon amper adem halen. Gelukkig hadden we een loge. In het duister ontdeed ik mij onder bescherming van Matisse van het gewraakte corset. We stikten allebei zowat van het lachen, de mensen keken achterom...

25:05

25:38

Op 3 november 1954 overleed Matisse.

Op 2 november waste ik mijn haar, draaide een handdoek om mijn hoofd in een soort tulband en ging naar hem. – Op een andere dag zou u gezegd hebben; geef mij papier en een potlood! Met een ernstig gezicht antwoordde hij: – Geef mij papier en een potlood! Matisse maakte vier schetsen - hoofd en schouders. Hij bekeek de tekeningen met een strenge blik en zei toen: – Het is goed.

Ik heb die schetsen in een map gelegd. Nu zijn ze niet meer te vinden, de erfgenamen hebben er geen aandacht aan besteed. Ze waren niet interessant om te verkopen. Wat jammer dat we dat laatste werk niet hebben, dat hij op de laatste dag van zijn leven zo aandachtig bestudeerde. Dat is wreed.

32:02 **Jevgenia Georgiëvskaja**

kunsthistoricus, Poesjkinmuseum

Ik logeerde in een klein hotelletje vlak bij haar appartement, dat zij voor mij had geboekt. We kenden elkaar toen nog niet zo goed. Ik denk dat ze ook wilde dat ik zelfstandig zou zijn om Parijs en omstreken te bezoeken. Ze zei: ik verlaat u, u kent Frans, ontbijten en avondeten kunt u bij mij, als u daar zin in heeft, en hier is uw per diem.

Zij toonde mij alle plaatsen die met Matisse te maken hadden. Ze gooide het geld zeker niet door deuren en ramen naar buiten, ik geloof dat ze in de trein op de goedkoopste couchette bovenaan sliep. Ik lag op de middelste.

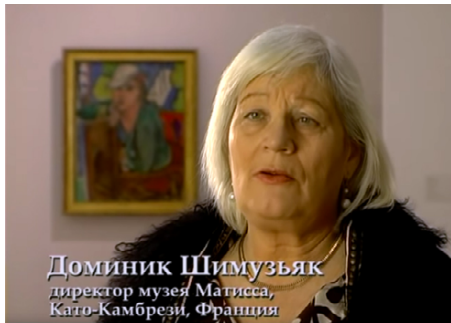
32:50

Le Cateau-Cambrésis, Noord-Frankrijk. Hier werd 1969 Henri Matisse geboren. Nog bij zijn leven werd in die stad het Musée Matisse opgericht.

33:04

Dominique Szymusiak

directeur van het Musée Matisse in Cateau-Cambrésis

Zonder Lydia hadden we het museum nooit kunnen realiseren.

Zij wou dolgraag dat er een museum zou komen in Matisses geboortestad. Ze kwam graag naar Cateau, ze bracht vrienden mee... Ze kwam te voet van het station.

Ze kwam onverwacht, met een bloemenruiker. Wat een vreugde was dat, Lydia was gekomen! Ze wou niet dat wij ons zouden voorbereiden op haar bezoek. Neem een potlood en schrijf op zei ze dan, vergeet niet dit en dat nog te doen... Van Matisse wist ze echt alles.

– *Waarom wilde ze niet dat haar naam werd vermeld bij de werken die ze heeft geschonken?*

– *Dat is heel normaal. Ze was in dienst bij Matisse en dienstpersoneel heeft geen relatie met zijn patroon.*

Ze was heel gelukkig. Ze hield van het leven, van reizen, maar het werk kwam steeds voor alles.

34:04

Lydia was maar een loontrekkende – dat zou Matisses kleinzoon Claude Duthuit over haar zeggen. Lydia overleefde ook die woorden.

34:24

Robert Monier

achterkleinzoon van Matisse

Madame Lydia was het model van mijn grootvader, zijn assistent, zijn compagnon, misschien zijn minnares, maar ik denk van niet. Ze was deel van onze kindertijd, ze kwam uit een andere wereld. Ze deelde haar smaak met ons, ze schonk ons Russische popjes, Russische chocolade, die was anders, we vonden die een beetje vreemd smaken vergeleken bij onze eigen chocolade. Toen ik een jaar of tien was zat ik op de bus in Parijs en ik stelde me aan. Een dame sprak me aan met mijn naam en zei dat ze mijn ouders zou verwittigen als ik niet op zou houden. Dat was Lydia. Het was bus 83. Het was onze laatste ontmoeting. Ik heb haar nooit ongelukkig gezien. Je geluk of je ongeluk kan je zelf smeden.

35:40

Op een dag hoorde ik dat een delegatie Sovjetschrijvers Parijs zou bezoeken. Ik zocht ze op in hun hotel. Het was mijn droom Paustovski te ontmoeten en zijn werk in het Frans te vertalen. Hij nodigde mij uit naar Rusland te komen. Ik heb Rusland Matisse gegeven en Frankrijk Paustovski.

35:58

Galina Arboezova

Stiefdochter en literair erfgenaam van Konstantin Paustovski

Met Paustovski klikte het meteen. Ze gingen samen naar de rivier, gingen vissen, en ze hebben samen keihard gewerkt. Het vertalen viel haar heel zwaar. Paustovski schreef altijd dat hij bewondering had voor haar moeder.

36:25 Het werk van Paustovski is in de vertaling van Lydia Nikolajevna verschenen in Frankrijk in 1986.

Twee jaar na Parijs reisde Paustovski naar Engeland en hij nam mij mee. Lydia Nikolajeva kwam ook naar Engeland. In Oxford deelde ik de hotelkamer met haar en op een avond zag ik toevallig hoe ze zich uitkleedde voor de nacht. Ik zag een bijna jong lichaam van ongewone schoonheid, bijna een meisjeslichaam, bij een vrouw van 55. Ik vroeg haar: Lydia Nikolajevna, hoe hebt u dat gedaan? Ze antwoordde: dat is heel simpel. Ik ga twee keer per jaar naar Nice en zwem daar in de zee. Zelfs haar lichaam bleef voor haar toebehoren aan de grote schilder.

37:56 **Isabelle Monod-Fontaine**

conservator van het Musée National d'Art Moderne [Centre Georges Pompidou] • Parijs

Met Madame Lydia maakte ik kennis ergens halfweg de jaren 70, op een tentoonstelling van tekeningen van Matisse. Ze keek je recht in de ogen en zei precies wat ze wilde. Soms wat grof, rechtlijnig. Ze kwam vaak bij mij, hielp mij, zocht iets uit, corrigeerde fouten. Ze droeg altijd een hoofddoek, heel typisch Russisch was dat. Ze maakte hem op haar eigen, bijzondere manier vast met een speldje. Ik was gek op dat charmante gebaar maar hoe ik ook probeerde, ik ben er nooit in geslaagd het te imiteren. Ze was voor mij een blauwdruk van "de vrouw". Haar leeftijd vorderde, maar alles aan haar bleef elegant. Ik zou net zo gracieus willen verouderen als zij dat kon.

38:51 Matisse schreef: *Die ogenschijnlijke lichtheid vergt van mij een enorme inspanning.* *Ogenschijnlijke lichtheid* is de titel van het boek dat Lydia in 1986 publiceerde. Het werd uitgegeven door Adrien Maeght en werd bekroond door de Académie française.

38:53 **Fondation Maeght**

Museum voor moderne kunst • Saint-Paul, Frankrijk

39:06 **Adrien Maeght**
eigenaar van het museum

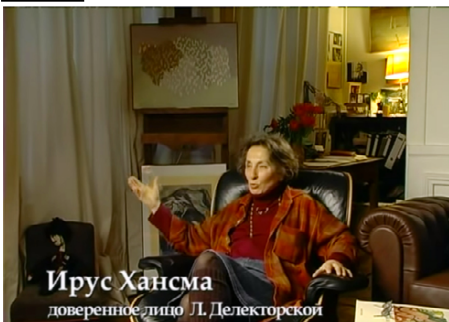

*Lydia fotografeerde alles wat Matisse maakte. In tegenstelling tot Picasso vernielde hij een schilderij als hij er niet tevreden over was. Soms werkte hij wel vijf jaar aan een schilderij. Het bijzondere aan het album van Lydia is dat je het ontstaan van een werk stap voor stap kan volgen. Matisse vreesde dat de komende generaties zouden denken dat hij makkelijk en snel werkte. Vandaar de titel van het boek: *Ogenschijnlijke lichtheid*. [...]'apparente facilité...]*

Op een dag kwam Lydia bij ons; ze zag er doodmoe uit. Ik zei haar: Lydia, u moet zichzelf wat rust gunnen, waarom neemt u geen hulp in huis, u woont helemaal alleen! Ze antwoordde: - Het moment dat ik hulp nodig heb keer ik terug naar de patron. En dat is precies wat ze heeft gedaan.

39:24

40:41

40:20 Irus Hansma is zaakgelastigde van Lydia en uitgever van haar tweede boek van *Tegen weer en wind* [Contre vents et marées] – *Werk van Matisse 1939-1943.*

Er was eens de kleine Lydia... ja, je kan over haar een sprookje vertellen. Een Russisch sprookje. Op een dag ging ze in Frankrijk wonen, ontmoette daar de Meester en werd zijn muze. Daarna knipte ze haar vlechten af en werd weldra zelf een grote bezielende kracht.

Irus Hansma,
zaakgelastigde van Lydia

Ze gaf heel haar leven aan de Meester en schonk al zijn werken aan Rusland. Ze was een kleine Russische prinses. Bovendien was ze ook bijzonder knap, maar daar was ze zich niet van bewust.

41:12

Als ze haar foto's zag ...

Lydia probeerde een paar keer uit het leven te stappen. Ik reageerde met grappen: het geeft niet Lydia, de volgende keer lukt het je wel.

Wilt u een anekdote? Haar nicht H el ne Adant wilde ook uit het leven stappen toen ze wat ouder werd. Op een keer namen de twee nichtjes een roeibootje; ze voorzagen zichzelf van een aantal flessen vodka om dan hup, dronken in het water te vallen. Wel, vroeg ik, en dan? Lydia zei dat H el ne Adant de flessen had leeggedronken maar ze waren toch maar teruggekomen.

42:04 *Toen Matisse nog leefde was Lydia Nikolajeva vreselijk beroemd, ze noemden haar Blauwe Lydia...*

De dag dat ze alleen kwam te staan kwam ze totaal anders gekleed het huis uit, ze was een nieuwe persoon geworden die ze tot op het laatste is gebleven.

42:22 **Vladimir Zjeleznikov**

Wat voor een pijn ze voelde kon je enkel gissen. Ze kleepte zich als een arme vrouw. Op een dag vroeg ik haar om mee te gaan naar de een of ander dure winkel. Ze zei: voor geen geld ter wereld, in al die winkels ben ik geweest met Matisse.

Galina Arboezova

Literair erfgenaam van Konstantin Paustovski

– Matisse kleepte haar.

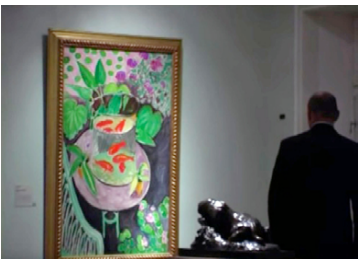
– Toen Matisse wegviel ging ze overdreven arm leven. Masochisme is een menselijke trek. Zelfs toen Matisse er nog was liet ze door haar gedrag altijd aan iedereen – en zeker aan Matisse zelf – duidelijk verstaan dat ze geen enkele aanspraak maakte op hetgeen aan zijn familie toekwam. Ze benadrukte altijd dat ze veel werken had gekocht van haar eigen loon.

– Ik zei: Lydia Nikolajevna, u heeft nooit zo'n hoog loon gehad dat u er een werk van Matisse mee zou kunnen kopen.

43:24 – Galja, dat is van geen belang.

– Ze verdroeg de vernedering zolang Matisse leefde, daarna ging ze weg, ze deed de deur achter zich dicht en viel in een leegte.

43:50 Het gedrag van Delektorskaja leek velen vreemd. Niemand begreep haar. Aan de Hermitage had ze reeds beeldhouwwerk van Matisse geschonken. Om nog een gulle schenking te doen aan het Poesjkinmuseum verkocht ze haar appartement voor de helft van de prijs, met behoud van vruchtgebruik tot aan haar dood.

44:08 *Ik hield voor mezelf alleen wat water om mijn dorst te lessen. Maar ik moet bekennen dat ik, toen ik mijn laatste werkje aan het Poesjkinmuseum gaf, heb gehuild. Ik verzoek u mijn naam niet te vermelden bij de door mij geschonken werken.*

44:20 *Het is allemaal Matisse. Hij heeft haar betoverd, behekt. Ze verliet nooit zijn gevangenschap.*

U weet hoe ze is gestorven?

– *Dat is niet het voornaamste*

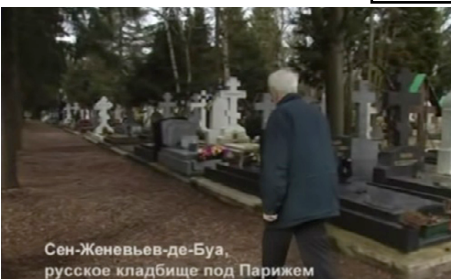
– *O-o-o-o... ik kan het niet over mijn lippen krijgen.*

44:44 **Sainte-Geneviève-des-Bois**

Russische begraafplaats bij Parijs

Lang voor haar overlijden kocht Lydia een laatste rustplaats op de Russische begraafplaats in Sainte-Geneviève-des-Bois. Met vooruitziende blik liet ze haar naam en geboortedatum graveren op de plaat.

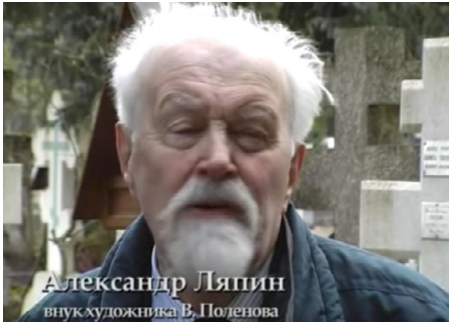
Om niemand tot last te zijn. Ze wou absoluut niet dat ze bij iemand in de schuld zou staan.

45:13

Aleksandr Liapin

kleinzoon van de schilder V. Polenov

Ze was ontzettend trots, soms zelfs overdreven zou ik zeggen.

Twee weken na haar dood heb ik gevraagd om het jaar 1998 toe te voegen.

Maar zij ligt hier niet.

Zij is gecremeerd.

We waren met ons zessen. Twee kleinkinderen van Matisse, Pierre en Jaqueline, verder Irus met haar man Vincent, Wanda De Gabrian en ik. Dat was het.

– Niemand van de ambassade?

– Niemand.

Ze leed geweldig onder haar eenzaamheid, dat denk ik toch. Soms belde ze mij wel vijf-zes keer per dag. Om zeven uur 's ochtends, ik vroeg dan: Lydia Nikolajeva, zal ik tot bij u komen? Neen, neen, zei ze dan, dat hoeft niet, ik wou gewoon even met u spreken. Ik ging altijd bij haar langs op de Boulevard du Port-Royal onder het een of ander voorwendsel – ze zei: waarom bent u gekomen? Ik zei dat ik in de buurt moest zijn. We zaten te praten en dan zei ze ineens: het is genoeg geweest, gaat u maar weg. Ze was soms heel kortaf, maar ik werd nooit boos omdat ik wist dat het gewoon haar karakter was. Elke vorm van medelijden, het idee dat iemand haar zou troosten, strelen, omhelzen, was haar ondraaglijk.

Op de een of andere manier sloot zij zichzelf af. Hoe dat te verklaren is weet ik niet. Maar ze had een heel, heel goed hart.

Bij het weggaan wou ik haar hand kussen maar zij reageerde abrupt: wat doet u nu, neen, neen, geen sprake van!

47:47

Jean-Pierre Syozad

restauranteigenaar

Madame Lydia was onze klant, zij kwam hier elke dag lunchen. Toen ze op het einde van haar leven niet meer naar beneden kwam brachten wij het eten thuis. Haar flat was hier net boven.

Ze belde 's ochtends vier-vijf keer om te vernemen wat de plat du jour was. Ze was heel gecultiveerd, had een zeer sterk karakter, maar met ons kon ze goed opschieten, ze was heel sympathiek. Op een dag schonk ze mij dit boek en toen pas vernam ik dat ze het model was geweest van Matisse. Met veel van de bewoners van de appartementen zijn de relaties niet makkelijk, maar met haar konden we altijd goed opschieten. Ze mocht ons graag. Ze leefde in afzondering, sprak met niemand van de burens, ze was heel eenzaam. Ik denk niet dat ze gelukkig was.

48:50

Ze heeft zichzelf van het leven beroofd. Die dag brachten we haar lunch, maar de deur bleef gesloten. Ze nam ook de telefoon niet op, dus verwittigden we de conciërge die een sleutel had en de deur opende. We hebben haar geroepen, er kwam geen antwoord. Toen hebben we de reddingsdiensten verwittigd. [...]

Lydia Delektorskaja overleed op 16 maart 1998.

49:34

Ze weigerde categoriek om zich te laten fotograferen. We hebben deze beelden gevonden, ze zijn gemaakt in het café beneden in het huis waar ze woonde.

50:13

Niemand weet nog de datum van de teraardebestelling van het stoffelijk overschot van Lydia Nikolajevna in Pavlovsk, bij Petersburg. Dat was haar laatste wens. Op de afscheidsplechtigheid waren vijf mensen aanwezig, familieleden en naasten. Van officiële zijde was er niemand. Iemand las haar briefje voor: Ik verzoek om naast mij een hemd te leggen van Henri Matisse.

De film werd gerealiseerd met de financiële steun van het Ministerie van Cultuur van Rusland.

Matisse bewaarde
haar schoonheid
voor de eeuwigheid

Lydia
Delektorskaja
1910-1998

Muze, Vriend,
Secretaris
van Henri Matisse

Auteur, regisseur *Olesia Fokina*
Camera *Sergey Amirdzjanov, Grigori Jablotsjnikov, Valeri Lerner*
Componist *Roman Lvovitsj*
Montage *Sergey Klimanov*
Consultanten *Jelena Georgiëvskaja, Vitali Mishin*
Redactie *Joeri Petkevitsj*
Regie geluid *Aleksandr Zelenov*
Regie muziek *Victor Loenjakov*
Vertaling *Valeria Rykina*
Assistent-vertaler *Konstantin Sarkisov*
Directeur *Tatjana Zavalishina*
Ingelezen door *Oksana Mysina, Sergey Sjakoerov*

In de film is materiaal gebruikt van *de Hermitage, het Poesjkinmuseum*
en van de tentoonstelling *Lydia D. in het Matisse-museum van Cateau-Cambrésis, Frankrijk*
Foto's van *Hélène Adan, Lydia Delektorskaja, Henri Matisse, A. Cartier-Bresson*

Materiaal uit de persoonlijke
archieven van *Lydia Delektorskaja, A. Petkova, E. Petkova, G. Lavrovskaja, I. Hansma, G. Arboezova,*
V. Zjeleznikov

Muzikale composities *E. Garner, P. Shaw, E. Massias*

Met oprechte dank voor hun bijdrage

in de verwezenlijking van de film aan: *Aleksandra Avdeeva, Jelena Pilniak, Michel en Anne Ditman, Dominique Szymusiak*
Fonds "Nalatschap Henri Matisse"
Wanda De Gabrian, Zuster Marie-Pierre, Ilja Trykin, Vladimir Kara-Murza, Julia Manivit
Emmy Rousse, Jacob Sarkisov

Producer *Olesia Fokina*

Riazan komt naar ons

Greet Vanhassel

Alexey Korolov
International project coordinator
Vice-director

Op 13 januari j.l. kreeg onze Vereniging een mail van Aleksey Korolev van het Staatstheater voor Drama van de oblast Riazan, met de vraag of wij ertoe bereid zouden zijn met hen samen te werken voor een productie van Paustovski's *Ridders van de Sterrenhemel* [Рыцари звёздного неба]. Eerder nam het Theater ook contact op met het Museumcentrum in Moskou. We vermoeden dat ze zo ook bij ons terecht zijn gekomen. Onze Vereniging werd uitgenodigd als consultant omtrent het leven en werk van Konstantin Paustovski.

Het sterrenbeeld Jachthonden
Vertaald door Wim Hartog en opgenomen
in *Wilde rozen en andere verhalen* [blz.31]
en in *De muziek van de herfst* [blz. 296]

De theatertekst, een bewerking van de novelle *Het sterrenbeeld Jachthonden*, dateert van 1942 en was bedoeld voor het Mossovjiet-theater. De auteur verplaatste de handeling van de Spaanse burgeroorlog naar de Tweede Wereldoorlog.

Hoe het verder liep is ons niet helemaal duidelijk. Op 18 september 1943 schrijft Paustovski vanuit Solottsja aan ene A. Koeznetsov: [...] *Ridders van de Sterrenhemel* werd "tegengehouden" [een delicate uitdrukking van de repertoriumcommissie] tot de opening van een tweede front...

En op 12 december van hetzelfde jaar vanuit Moskou aan Sergey Navasjin: [...] *In verband met de laatste gebeurtenissen flakkerde de hoop op dat Ridders van de Sterrenhemel toestemming zou krijgen om te worden opgevoerd [in het theater]. Dit stuk is veel beter dan dat van Tairov: de première bij Tairov wordt uitgesteld, Koonen is ziek, Tairov is zelf ziek, en Koonen heeft natuurlijk geen dubbel.*

Wat er ook van zij, de première vond plaats in het voorjaar van 1944 in het Stedelijk Theater voor Drama van Noginsk, in de aanwezigheid van de auteur. Hij schreef daarover aan Sergey Navasjin: *We zijn naar Noginsk geweest voor de première van Ridders van de sterrenhemel in het plaatselijke theater. Het was heel ontroerend, naïef, de acteurs deden ontzettend hun best. Tijdens de pauzes speelde een militaire kapel marsen en walsen in de foyer [net als in de oude tijd]. De stad Noginsk [het vroegere Bogorodsk] is heel mooi, helemaal onder de sneeuw, schoon, stil, aan de oever van de Kljazma. Er zijn veel hoge wilgen, wollige paardjes en kerken. [...]*

Het Staatstheater voor Drama van de oblast Riazan diende voor deze productie een projectaanvraag in bij het Presidentieel Fonds voor Culturele Initiatieven van de Russische Federatie. De tekst getuigt van grote bezorgdheid over het verval van de Russische taal, vooral bij de jeugd. Te vaak weerklinkt daar "slang" en "jargon", oppervlakkigheid is troef. Dat is een natuurlijk proces maar theatermakers zijn begaan met het behoud en de ontwikkeling van de grote Russische cultuur, met name ook de prachtige taal. Daarvoor moet men herbronnen bij de grote klassieke werken – literatuur, film, toneel.

In boekenwinkels, zo argumenteert men verder in de projectaanvraag, zie je nog zelden werk van Paustovski. Maar hij stond zijn hele leven lang op de bres voor de Russische taal, schreef zelf prachtig Russisch en geniet algemene erkenning als klassieker. Bovendien was hij zeer verbonden met Riazan. De honderddertigste geboortedag van de schrijver is voor het Theater dan ook een perfecte gelegenheid om aan de slag te gaan met materiaal van Paustovski. De productie is in de eerste plaats bedoeld voor tieners, maar ook volwassenen zullen er heel wat in vinden. Het thema heeft een grote maatschappelijke relevantie. Een enorme culturele rijkdom dreigt verloren te gaan voor de komende generaties. Rusland zonder Paustovski is als een Russisch landschap zonder berken.

Tot zover de motivatie van de projectaanvraag.

Affiche van de première van *Ridders van de sterrenhemel* in Noginsk

EEN VAN DE OUDSTE THEATERS VAN RUSLAND

Het Staatstheater voor Drama van de oblast Riazan werd gesticht in 1787 en is een van de oudste theaters van Rusland. Uit een rapport van 5 maart 1787, opgemaakt door senatoren [en blijkbaar ook gewiekste zakenlui] A. Vorontsov en A. Narysjkin: *Er is een houten theatergebouw opgetrokken, dat kostte tweeduizend zeshonderd zesenzeventig roebel en het zal zolang het bestaat jaarlijks minstens vijfhonderd roebel opbrengen, bijgevolg zal de winst op dat theater vier keer hoger liggen dan de gewone interesten die men verwerft op uitstaand kapitaal.*

Het theater wordt in documenten van die tijd “Operahuis” genoemd. Het eerste gezelschap bestond uit lijfeigenen en vrijgemaakte “meisjes en jongelingen” uit de stedelijke administratie. Tot de 19de eeuw was het een van de weinige permanente theaters in de Russische provincie. Op het repertorium stonden o.m. Shakespeares *Othello* [1821] en *Hamlet* [1840], *Der Freischutz* van Weber [1829], *De Revisor* van Gogol en een bewerking van Poesjkins *Fontein van Bachtsjsisarai*. Later bracht men Ostrovski en Tsjechov; in de revolutionaire jaren waren de stukken van Gorki erg populair.

Vooral op het einde van de 19de en in het begin van de 20ste eeuw kwamen vaak gastacteurs uit de grote theaters; coryfeeën als Stanislavski, Sjaliapin en Petipa traden op met de acteurs van het Theater en in 1860 speelde de grote Amerikaanse acteur Ira Aldridge in Riazan.

In 1862 kreeg het “Operahuis” de status van “Stedelijk theater voor Drama”. Nieuwe, vooruitstrevende strekkingen in de kunst werden omhelsd en het theater speelde een belangrijke rol in wat toen zo mooi *volksverlichting* werd genoemd.

In 1937, toen de oblast Riazan werd opgericht, werd het “Stedelijk theater” het “Theater van de oblast”. Tijdens de oorlogsjaren gingen vele acteurs naar het front. Acteurs en actrices richtten twee frontbrigades op; anderen speelden in hospitaal.

Na de oorlog en tot op de dag van vandaag blijft het Theater trouw aan zijn missie – bijdragen tot een actieve levenshouding en burgerzin bij het publiek.

In 1961 kreeg het Theater een nieuw gebouw met een zaal voor 700 toeschouwers.

Een bijkomende kleine zaal met 65 plaatsen leent zich uitstekend voor literaire avonden. Met name de poëzie van Sergey Jesenin, afkomstig uit deze streek [Konstantinovo], is geliefd.

In 1987 bestond het Theater 200 jaar. Voor die gelegenheid opende er een Museum van de Theatergeschiedenis.

Het zijn moeilijke tijden, maar het Theater bruist van het leven, brengt nieuwe producties, neemt deel aan theaterfestivals. Het probeert de grote tradities van de Russische kunsten te bewaren en tegelijk bij de tijd te blijven.

Wij zijn benieuwd naar de productie *Ridders van de sterrenhemel* en kijken uit naar de samenwerking. Voor ons is die uitnodiging een mooie erkenning van alles wat we de afgelopen jaren hebben onderzocht en gerealiseerd.

Meer over het Theater vind je op hun website [ook in het Engels]
<http://www.rzndrama.ru/en/index.html>

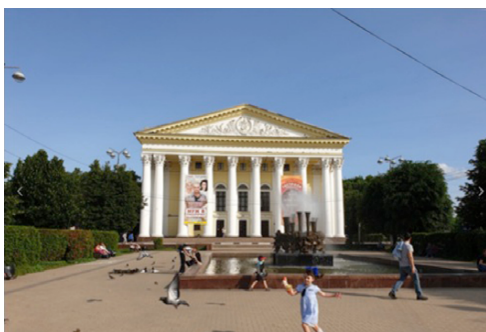
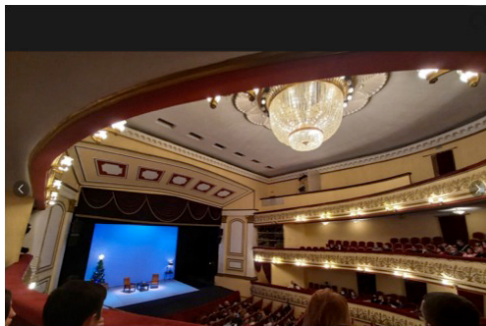
BRONNEN <http://www.rzndrama.ru/en/index.html>

<https://фондкультурныхинициатив.пф/public/application/item?id=0a4089b9-bb63-48e3-b7d9-025be33cde5e>

<http://www.nasledie-rus.ru/podshivka/8209.php>

<https://www.rulit.me/books/tom-9-pisma-1915-1968-read-592841-93.html>

<http://paustovski-lit.ru/>

Paustovski in De klank van de heilstaat van Michel Krielaars

Citaten opgezocht door
Jean Alen

PROLOOG • [BLZ. 16] Uiteindelijk besloot ik een duik te nemen in een onstuimige periode uit de geschiedenis van de Sovjet-Unie, waarin, om met de schrijver Konstantin Paustovski te spreken, voor ieder ook maar enigszins weldenkend en niet geheel ongevoelig mens het leven de vorm aannam van een dagelijkse martelgang. Dat tegelijkertijd in datzelfde land zulke geweldige muziek werd gecomponeerd en op menig podium ongeëvenaard grote musici optraden, mag nog altijd een wonder heten.

HOOFDSTUK 1 • [BLZ. 17] In mijn Moskouse portiek werd ik op een zomerse ochtend in 2011 aangesproken door een mooie jongen met het lange, donkerblonde haar van een Franse zanger. Hij was een jaar of dertig en had een gezicht met een kartonnen mondstukje, van het merk Belomorkanal, dat me altijd deed denken aan de boeken van Konstantin Paustovski.
Het geheim van Richter

[BLZ. 44] Dat Svjatoslav Richter een grote behoefte aan afzondering had, besepte ik eens te meer toen ik een paar jaar eerder in het stadje Taroesa aan de rivier de Oka, op zo'n 140 kilometer ten zuiden van Moskou, Galina Arboezova, de stiefdochter van schrijver Konstantin Paustovski, in haar datsja opzocht. In haar grote bloementuin, waarin rood, roze, paars en wit de overheersende kleuren waren, vertelde ze over alle beroemde schrijvers, musici en kunstenaars die in Taroesa hadden gewoond. En zo kwamen we ook op Svjatoslav Richter, met wie ze bevriend bleek te zijn geweest. Ze vertelde me dat hij een eindje verderop een datsja had, in de vorm van een kleine blokhut aan het water, waar hij zich soms wekenlang opsloot als hij niet op tournee was. 'Hij verkeerde dan in zo'n diepe depressie dat hij niemand wilde zien,' zei ze. 'Na een concert in Polen had hij daar een treincoupé vol kussens gekocht, omdat er in de Sovjet-Unie, zoals aan alles, gebrek aan was. Tijdens zo'n depressie lag hij in Taroesa de hele dag op die kussens op de vloer.'

HOOFDSTUK 2 • [BLZ. 87] Het stadje Taroesa is mijn favoriet, ook omdat de schrijver Maxim Osipov er woont, die er als arts werkt en het in zijn verhalen beschrijft. Jaren geleden ben ik er op bezoek geweest bij de stiefdochter van de schrijver Konstantin Paustovski. [-] De datsja van Paustovski is een van de indrukwekkendste die ik ooit heb gezien. Het blauw geverfde houten huis ligt aan de rand van het pittoreske dorp, op de hoge oever van de rivier. Anders dan toen Paustovski nog leefde, belemmeren bomen tegenwoordig het uitzicht op de rivier.
Gele schoenen, dure Engelse kleding en snelle auto's [over Prokofjev]

Galina Arboezova, zo heet Paustovski's stiefdochter, vertelde me hoe ze een schitterende tuin om de datsja heeft aangelegd, zo een die ik in Rusland niet eerder heb gezien. Rododendrons groeiden er welig. Rozen zijn er in overvloed.

[BLZ. 102] Intussen reisden Prokofjev en Mira samen met een groep hoogleraren van het Moskouse Conservatorium, acteurs van het Moskouse Kunst Theater en andere 'artistieke arbeiders' in augustus 1941 in een speciale trein met vier rijtuigen naar het kosmopolitische Tblisi, de hoofdstad van de Georgische

Sovjetrepubliek, maar op uitnodiging van regisseur Sergej Eisenstein reisden ze in mei 1942 verder naar Alma Ata, de hoofdstad van Kazachstan. In dit 'Hollywood aan de grens met China' was de Sovjetfilmindustrie neergestreken. Met Eisenstein werkte hij nu aan de speelfilm *Ivan de Verschrikkelijke* en een pseudobiografische film over de dichter Michail Lermontov, gebaseerd op een script van Konstantin Paustovski, en aan de muziek voor de oorlogsfilm *Tonja*.

De klank van de heilstaat. Musici in de tijd van Stalin.

Michel Krielaars • Uitgeverij Pluim • Eerste druk, september 2021

Ingezonden

Boeken

- *Hoera! Russische feestverhalen*

Uitgeverij Van Oorschot, 2021, paperback, 143 blz. € 13,50
ISBN 9789028213166

Een bundeling van uiteenlopende, vreugdevolle en minder vreugdevolle verhalen uit de Russische literatuur. Bevat werk van Tolstoj, Jerefejev, Tsjechov, Dostojevski, Tsjoeikovski, Paustovski, Ljekin en Osipov.

- Simon Sebag Montefiore: *Catherina de Grote & Potjomkin*
Spectrum, Vertaling Jeske Nelissen, 2021, paperback, met illustraties, 720 blz. € 39,99 ISBN 9789000368563

De historicus en journalist vertelt het verhaal van hun vurige maar ook tumultueuze, keizerlijke liefdesaffaire die Rusland én de wereld veranderde.

- Kristina Saballauskaitė: *Peters Keizerin*

Uitgeverij Prometheus, Vertaling Anita van der Molen, 2021, paperback, 352 blz. € 22,50 ISBN 9789044647112

In haar debuutroman vertelt de Litouwse schrijfster het relaas van een gewoon Litouws meisje, dat keizerin van Rusland werd.

Wordt verwacht !

- *Het stalen ringetje*

Zoals de meesten van ons genootschap al weten: Paustovski was in Rusland niet alleen bekend met zijn verhalen voor volwassenen. Ook als schrijver van kinderboeken was hij enorm populair. De uitgeverij Urbi et Orbi, met onze leden Herwig Dewerdts en Traudi Helmberger als bezielers, presenteert het derde boekje op rij, nu met illustraties van Kirill Zemtsov. Paustovski schreef het verhaal *Het stalen ringetje* in de bossen van de Mesjtsjora. Eerder verschenen *Petja en de oude beer* en *Het verhaal van de vier mannetjes*.

Een publicatie om naar uit te kijken!

Ook te koop op de volgende ledenbijeenkomst in Rotterdam.

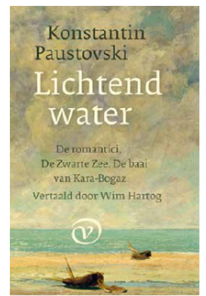
Zie ook onze Nieuwjaarswens 2022.

Kirill Zemtsov

- Konstantin Paustovski: *Lichtend water*
Uitgeverij van Oorschot, Vertaling Wim Hartog, mei 2022,
hardcover, 640 blz. € 35,50 ISBN 9789028221208

Lichtend water is een verzameling van drie romans die zich afspelen aan Ruslands kusten: *De Zwarte Zee*, *De baai van Kara-Bogaz* en *De romantici*.

Tentoonstelling

- *The Morozov collection. Icons of Modern Art.*

<https://www.fondationlouisvuitton.fr/en/events/icones-de-lart-moderne-la-collection-morozov>
Parijs

Verlengd tot 3 april 2022

De tentoonstelling brengt meer dan 200 meesterwerken samen van moderne Franse en Russische kunst van de Moskouse broers Michail Abramovitsj Morozov [1870-1903] en Ivan Abramovitsj Morozov [1871-1921]. Het is de eerste keer sinds het ontstaan van de Morozov-collectie in het begin van de 20ste eeuw dat ze buiten Rusland reist.

- *Russische avant-garde | Revolutie in de kunst.*

<https://hermitage.nl/nl/tentoonstellingen/russische-avant-garde-revolutie-de-kunst/>
Amsterdam

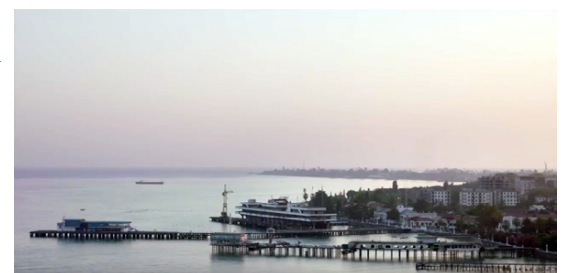

Deze expositie vertelt een intrigerend verhaal van de Russische avant-garde-kunst vanaf de laatste jaren van keizerlijk Rusland via de turbulente tijd rond de revolutie van 1917, tot het einde in de Stalinperiode.

Voorstelling

- *Little Man, Time and Troubadour* vanaf 24 maart in de bioscopen van Nederland en België.

De documentaire van regisseur Ineke Smits is een poëtische roadmovie met lied, verbeelding, nostalgie en verwondering. De film speelt zich af in Abchazië en

confronteert de kijker met ontworteling en oorlog, waarover we ook dagelijks door de media worden geïnformeerd. Maar wat gebeurt er met de vluchtelingen, strijders en stille getuigen als het stof is neergedaald? *Little Man, Time and the Troubadour* zoekt naar het kleine en het persoonlijke, naar de littekens in plaats van de wonden.

Sipa Labakhua ontwikkelde het libretto voor zijn micro-theater met regisseur Ineke Smits, voor wie Georgië en de Zuid-Kaukasus al jaren een onuitputtelijke inspiratiebron is.

Link

- <https://klara.be/pat-donnez-praat-met-ruslandkenner-pieter-waterdrinker>
Een interessante uitzending die het beluisteren waard is.

UIT ONS ARCHIEF

Pionierskamp Artek • Goerzoef • de Krim

1966
Artek

BERICHT VAN DE PENNINGMEESTER

Hartelijk dank aan alle leden die spontaan en snel hun lidmaatschapsbijdrage voor 2022 hebben betaald!

Ook uw gewaardeerde mededelingen zijn welkom via
redactie@paustovski.org

MIS NIETS: Vergeet niet af en toe in de SPAM of JUNK van uw mailbox te kijken. Sommige leden melden ons dat er vaak berichten van onze vereniging in terecht komen.

Colofon

• *De wereld van Konstantin Paustovski* is een uitgave van en voor leden van de Vereniging Konstantin Paustovski. De vereniging stelt zich o.m. ten doel het werk van Paustovski breed onder de aandacht te brengen.

Redactie

Ria Verbergt / Netty van Rotterdam / Greet Vanhassel

Redactie-adres

Desguinlei 64, 2018 Antwerpen • redactie@paustovski.org